

Стивън Грос - „Осъзнат живот“

Първата ми среща с проф. Джеймс Р. беше сутринта на Хелоуин. Децата ми още бяха по пижами и заявиха, че докато работя на долния етаж, те ще направят шоколадова торта с майка си и ще я окрасят с духчета от пудра захар.

Тракането на чиниите, които жена ми почистваше след закуската, и първите ноти от упражненията на дъщеря ми по пиано заглъхнаха, когато слязох до кабинета и затворих вратата след себе си. Включих лампите, нагласих термостата и сложих вестника в чакалнята. Беше девет без десет.

Когато се обади, за да си насрочи среща, проф. Р. не звучеше особено разтревожен – интуицията ми подсказваше, че няма да подрани, че вероятно ще дойде точно навреме. Седнах на стола си, отново проверих името и адреса му в дневника и затворих очи. Трудно е да опиша чувствата си точно преди консултация – комбинацията от очакване, любопитство и смътно безпокойство. Две или три минути след девет звънецът иззвъня. Мъжът на прага беше по-висок и едър, отколкото гласът му подсказваше.

– Г-н Грос?

Изчаках да се настани в стола срещу мен и попитах:

– Как мога да ви помогна?

Той отвърна, че вероятно никой не може да му помогне. Започна да ми разказва за себе си. Беше на седемдесет и една. До пенсионирането си работел като професор в голяма лондонска университетска болница. Бил уважаван професионалист, но не разбрал причината за това. Каза ми, че понеже говорел бавно, хората често го мислели за интелигентен.

– Не съм чак толкова интелигентен.

Описа и четиресет и четири годишния си брак с Изабел, която беше семейна лекарка. Каза, че имали две момчета и две по-малки момичета. Момичетата били омъжени и имали свои деца; момчетата не били женени, но се справяли добре в професиите си.

– Доста време мина и на моменти не ни беше леко, но всъщност не се тревожа за нито един от тях. – Той направи кратка пауза. – С Изабел се срещнахме с брачната консултантка само веднъж – продължи след малко – и тя реши, че ще е добре да поговоря с вас. Каза, че можете да ме насочите към някой терапевт. Не знам обаче какво ви е казала за мен.

Предадох му думите на консултантката – че според нея беше най-добре да го оставя сам да говори за себе си. Преди да кажа друго, той добави:

– А каза ли ви, че съм гей?

С две думи, обясни той, нещата стояли по следния начин: когато се оженил за Изабел, той решил да загърби сексуалността си. Но преди две години, след смъртта на баща му, „отново се изправих лице в лице с нея“. Разказа ми как бил на гости при дъщеря си и семейството ѝ в Ню Йорк и се озовал в сауна някъде в Манхатън.

– За първи път в живота си се чувствах добре в кожата си.

Връзката му с мъжа, когото срещнал в сауната, не продължила дълго, но след него бил с други двама мъже.

– Вече не съм млад, това е очевидно, така че се наложи да свикна с виаграта. Но не става дума само за секс – знам, че това е важно за мен.

Попитах го дали има предвид, че никога преди това не е правил секс с мъж.

– Никога – отговори той. Обясни, че мъжете винаги са го привличали сексуално. Че винаги е знаел, че е гей, че си е представял как, когато отиде в университета, ще срещне някого и нещата ще се наредят, но това така и не се случило. – Имаше смели хора, които открито демонстрираха сексуалността си, но аз не бях сред тях.

Той се приведе напред в стола си. Каза ми, че се е запознал със съпругата си в училището по медицина – „тя беше, и все още е, най-добрият ми приятел“ – и малко след дипломирането се оженили. Опитал се на няколко пъти да повдигне въпроса пред Изабел, но така и не стигнали доникъде. Преди два-три месеца той ѝ казал за мъжа, с когото се вижда. Тя, разбира се, се разстроила, но проявила разбиране. След няколко непоносими седмици решили да отидат при семеен терапевт. Не знаеше какво да прави – искаше да запази живота, който бяха изградили заедно с Изабел, но не знаеше как.

– Затова съм тук. Имало дни, в които бил убеден, че трябва да продадат голямата си къща и да си купят две малки – една за него и една за Изабел – така че да могат да водят самостоятелен живот. Случвало се обаче и да си мисли, че проблемът е по-фундаментален – проблем с близостта.

– Имам ужасното чувство, че дори да избира да бъде с мъж, не след дълго ще разбере, че и с него не мога да бъда близък.

Попитах го какво има предвид.

Той обясни, че Изабел се разбирала добре с хората, а той не. Не знаеше как го е търпяла през всичките тези години – двамата се шегували, че той общувал най-добре с хора под упойка.

– Създавам неловки ситуации. На някои това им харесва, на други – не. Винаги казвам онова, което се премълчава – за което всички си мислят, но никой не говори.

Опитах се да не го показвам, но мисля, че той разбра как бях възприел думите му – че той може да каже онова, което се премълчава за другите, но не и за себе си. Дали искаше другите да се чувстват неловко, за да не се чувства неловко той самият?

Докато мислех за това, той попита:

– Как психотерапията може да ми помогне да разреши този проблем?

Отговорих, че все още не съм сигурен как точно може да му помогне психотерапията. Каза ми, че му се ще да вземе решение и да действа – но че в момента не може да реши какво да прави. По принцип хората не гледали на него като на колеблив човек, но ето че сега се колебаеше. На моменти му се струвало редно да остане, друг път – да замине. Децата му не знаели, че е гей, и той не искаше да разбират. Не искаше да го мразят, да го помнят с лошо.

Казах му, че от думите му разбирам, че не иска направи нещо, за което по-късно ще съжалява.

Той потвърди:

– Понякога си мисля, че трябва да се махна. Никога не съм се чувствал напълно себе си с Изабел. – Той описа неделен следобед, прекаран в прегръдките на любимия. – Слушахме музика в спалнята. Когато записът свърши, аз не помръднах и той продължи да ме държи в обятията си. Лежахме така до късния следобед, когато пожелах да стана. Никога преди не ми се беше случвало.

– И не искате да се откажете от това?

– Да, не мисля, че мога.

– А защо чак сега? – попитах.

Отговори, че не е сигурен. Може би имало нещо общо с конкретния етап от живота им. От училището по медицина насам той бил прекарал по-голямата част от живота си, грижейки се за другите. Един след друг първо родителите на Изабел, после и неговите се разболели, имали нужда от грижите им и после се споминали: рак на гърдата, рак на дебелото черво, сърдечно заболяване, рак на панкреаса. Детството на най-голямата му дъщеря било трудно – имала дислексия, не се разбирала с учителите си, хванали я да краде в магазина. Всичко това обаче било вече минало – родителите му ги нямало, децата му били наред.

– Може да прозвучи егоистично, но в момента искам да ме обичат, а не да се грижат за мен по задължение.

В продължение на няколко минути никой от нас не проговори.

– Може да прозвучи ужасно, но се почувствах облекчен, когато баща ми почина. Беше много неприятен. – Баща му бил много уважаван човек, общопрактикуващ лекар и общински съветник, но съвместният живот с него бил непоносим. Бил филантроп и всички го харесвали, но внезапните му изблици на гняв били нещо съвсем обичайно. – Минаваше му бързо, но аз продължавах да треперя и след това. Разбирахме, когато предстоеше да избухне, но нямаше начин да го успокоим.

По-лошото обаче било друго – да кажем, липсата на интерес към него от страна на баща му.

– Спомням си, че рядко беше вкъщи – отиваше на работа, преди да изляза за училище. Беше очевидно, че по някакъв начин му идвам в повече. Имах чувството, че няма търпение да се отърве от мен.

Докато ми разказваше това, отново се сетих за спомена му, за това колко добре се беше чувствал в прегръдките на друг мъж – неговия любим, неподвижен и спокоен в ръцете му – и колко му беше приятно да стои там колкото поиска. Попитах го дали смята за възможно част от удоволствието от тази прегръдка да идва оттам, че тя лекуваше отхвърлянето и болката, които баща му му беше причинил.

– Мисля, че баща ми просто не ме харесваше. През онзи следобед изпитах точно обратното – чувствах се у дома.

Замълчахме за известно време.

После той се обади:

– Предполагам, че ситуацията ми е малко необичайна – едва ли при вас идват много мъже, които променят посоката си просто така, на тази възраст. Но ето нà – той направи лек жест с отворени нагоре длани. – Ето нà.

Дълго седяхме така, без никой да проговори, и аз се замислих за брака му – представих си, като на серия от снимки, него и жена му в училището по медицина, сватбата им, раждането на децата и смъртта на родителите им, годините прекарани заедно. Видях годишния цикъл от рождени дни и празници. Замислих се за проф. Р. и жена му като студенти – колко малко са знаели тогава, колко малко са могли да предвидят.

Тогава някакъв едва доловим шум от горния етаж – пианото може би или далечни гласове – ме накара да се замисля за собствената си жена, за децата си – за ражданията ни, за смъртта. Какво ли предстоеше да ни се случи?

Проф. Р. въздъхна и аз го попитах за какво е мислел, докато мълчахме.

– Мислех си, че ако жена ми е готова да живее с мен такъв, какъвто съм, бих искал да остана с нея и да продължа да се виждам с приятеля си. Ако е способна да го направи, то това е, което искам.

Малко след това разговорът ни приключи и както се бяхме разбрали, насочих проф. Р. към психотерапевт, чиято работа високо ценях и който работеше в близост до дома на професора. Не го срещнах отново, но по някаква причина от време на време си припомнях тази консултация.

Две години по-късно седях в едно близко кафене и чаках съпругата си. Докато преглеждах броя на „Таймс“, който беше оставен на масата, забелязах името и снимката на проф. Р. в секцията с некролозите. Те бяха придружени от кратко описание на изключителната му кариера и от думите на негови приятели и колеги, които му отдаваха почит. Накрая се споменаваше, че съпругата му е била до него, когато е починал мирно у дома.